

Nederlandse ambassadeur is optimistisch over de toekomst

China doet er weer toe

Eerder dit voorjaar sprak de Nederlandse ambassadeur in Peking, de sinoloog dr. Philip de Heer, over zijn visie op het huidige China. Hij schetste vier kernproblemen die Peking het hoofd zal moeten bieden, maar is optimistisch over de toekomst. *China Nu* sprak met hem na afloop over deze problemen en de gronden voor zijn optimisme.

‘Vooruitgang is een bochtige weg met zijwegen en ook wel eens een afdaling’

door David Engelhard

De uitnodiging voor de lezing in Groningen liet er geen twijfel over bestaan dat China het gaat maken in deze eeuw. De organisatie gaf de geïnteresseerde een tweetal voorbeelden van deze stormachtige ontwikkeling: De Amerikanen consumeren in enorme hoeveelheden goedkope Chinese producten. Dat betalen zij met harde dollars, want er wordt veel minder geëxporteerd vanuit de VS naar de Volksrepubliek. Dit levert zodoende de veel besproken negatieve handelsbalans voor de Amerikanen op. Ironisch genoeg echter, koopt de Volksrepubliek voor niet minder dan één miljoen dollar per dag aan schatkistpromesses (staatsschuldbewijzen) in de VS en financiert daarmee in feite de Amerikaanse honger naar Chinese goederen. Japan en China kochten samen in 2004 voor ongeveer de helft van het Amerikaanse handelstekort aan dergelijke schuldbewijzen.

Volgend voorbeeld: vorig jaar voorspelden Nederlandse kranten dat Shanghai binnen vijftien jaar wel eens onze ‘grootste’ haven Rotterdam zou kunnen voorbijstreven als de grootste haven ter wereld. Dat bleek een slechte voorspelling, want nog geen jaar later is dat reeds het geval. Deze twee voorbeelden, de onevenredige kapitaalstroom en de grootste haven ter wereld, zijn een duidelijk signaal dat China een buitengewoon prominente rol speelt in zowel economisch, politiek als sociaal opzicht. De ontwikkeling van zo’n geweldig groot land wordt door sommigen gevreesd als ‘het gele gevaar’, of vervat in angstige termen als ‘de Chinezen komen eraan’. Zeker de ontwikkelingslanden zijn bezorgd over de gevolgen van de agressieve methoden waarmee Chinese producenten hun spullen op de lokale markten dumpen.

Tegelijkertijd wordt de ontwikkeling van het land ook toegejuicht als een grote kans, omdat meer dan 1,3 miljard consumenten hun geld gaan

uitgeven op de internationale markt. Bovendien vinden de Europese Unie en de Volksrepubliek elkaar in hun visie op een multipolaire wereld met verschillende machtscentra – in reactie op de supermacht van Bush. Inderdaad, reden genoeg voor het *Centre for Development Studies* van de Universiteit Groningen en het *Netherlands Development Policy Review Network* van het CERES Onderzoekscentrum van de Universiteit Utrecht, om de Nederlandse ambassadeur in Peking uit te nodigen zijn visie op dit alles te geven.

Opwaartse lijn

Philip de Heer is er stellig over: ‘China doet er weer toe’. Het land verdient én krijgt weer meer aandacht dan alleen van experts als sinologen en andere academici. China was vroeger ook altijd al een belangrijke speler op het internationale terrein. Philip de Heer is gepromoveerd op de Ming-dynastie (1368-1644) en grijpt moeiteloos >

terug op vroegere tijden om zijn punt kracht bij te zetten. Al ver voordat Europa van zich liet spreken en Nederland de wereldzeeën bevoer met de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) bereikte de Chinese eunuch Zheng He met meer dan driehonderd schepen en 27 duizend bemanningsleden de monding van de Perzische Golf. De kennis over de zeevaartroutes en scheepsbouw lag ver voor op die van de kleine

van het Midden had geen belangstelling voor handel. Dat was toen wellicht een volkomen begrijpelijk politiek standpunt, maar met de wijsheid achteraf kunnen we stellen dat de keizer op het verkeerde paard heeft gewed. De invloed van China op het wereldtoneel slonk gaandeweg, tot een aantal dramatische dieptepunten van de Opiumoorlogen (medio negentiende eeuw) tot de Culturele Revolutie (1966-1976). In die laatste

De zon lijkt wel een softtone peertje

zeestaten aan de westkust van Europa. De handel in Ming-porselein reikte tot aan Afrika, het Spaanse zilver vulde de Chinese schatkamers en de zijde uit China kleepte de Spaanse edelen.

Maar in de slag om de vooruitgang raakte het grote keizerrijk achterop. De Qianlong-keizer, die in achttiende eeuw bijna zestig jaar regeerde, legde een Britse gezand het zwijgen op: het Rijk

periode was de Volksrepubliek bijna geheel van de wereld afgesloten.

Sindsdien echter is er sprake van een duidelijke opwaartse lijn: Philip de Heer heeft een positieve, optimistische en vooral pragmatische politieke visie ten aanzien van het buitenland en economische ontwikkeling. Deng Xiaoping is erin geslaagd om het land aan de eigen haren

Links - Technologische verbeteringen zijn nodig in de strijd tegen de milieuvuiling.

Rechts - Corruptie gedijt in het typische systeem van guanxi (netwerken), vaak beklonken aan tafel.

Nieuwe technologieën en goed bestuur

Geheel probleemloos voltrekt deze ontwikkeling zich natuurlijk niet. Er is geen sprake van een lineaire ontwikkeling, het is veeleer een bochtige weg, met zijwegen en ook wel eens een afdaling. De Heer, voorzichtig formulerend als ambassadeur, identificeert vier kernproblemen: de bancaire structuur, het milieu, de corruptie en de Taiwanese kwestie. Daar draait het volgens hem om in de komende tijd. De huidige generatie politieke leiders zal op de een of andere manier met oplossingen moeten komen om deze nijpende problemen het hoofd te bieden. De eerste twee, de bancaire structuur en de milieuvuiling, zijn in wezen technische problemen. Deze kunnen door de inzet van goede, nieuwe technologieën en goed bestuur worden opgelost. De laatste twee, de corruptie en de politiek met betrekking tot Taiwan, betreffen politieke kwesties. Die zijn niet altijd gemakkelijk te beïnvloeden omdat zij in hoge mate hun eigen politieke dynamiek kennen.

De kern van het probleem met de banken is dat veel leningen in feite ongedekt zijn en

uit het dal te trekken, zoals De Heer het plastisch uitdrukt. De opvolgers van Deng's generatie politici waren en zijn technocraten en ingenieurs, mensen met een praktische wereldvisie gericht op oplossingen. De Heer haalt Shanghai aan, dat niet zómaar Rotterdam in het 'oude Europa' voorbijgestreefd is. Daar is hard gewerkt aan stadsontwikkeling, havenbouw, infrastructuur en industrie. Iedereen die er niet maandelijks komt, zal beamen dat het lijkt alsof je steeds weer een nieuwe stad bezoekt, nog groter en moderner dan de vorige.

华一银行 FIRST SINO BANK

'China staat prominent op de wereldkaart. Dat verdient respect'

wellicht nooit (helemaal) terugbetaald kunnen worden. Het zijn, volgens De Heer, min of meer normale kinderziekten in een economisch bestel dat zich razendsnel ontwikkelt van een plangestuurde structuur naar een moderne vrijmarkteconomie. Nu nog bestaat er geen vrije marktconforme verdeling van de geldelijke middelen, de smeerolie van elke economie. (Zie over dit onderwerp ook het thema-artikel *Groei moet* van Alex Yap en Angeline Kerver op pagina 15.) Toch is ook dit probleem met een goede sanering van de financiële economie en met name van de verlieslijdende staatsindustrie, in principe oplosbaar. Dat betreft dan een operatie die overigens nu al veertig miljoen banen uit de oude staatsindustrie heeft weggesaneerd. Dat is een hele prestatie, maar vereist tevens een banenmachine die op volle toeren draait om de vrijgekomen arbeidskrachten te absorberen. Anders geformuleerd: om de ontslagenen van een nieuw inkomen te voorzien.

Het milieuprobleem is voor iedereen die in een grotere stad in China naar de hemel kijkt direct zichtbaar: de zon lijkt door de smog wel een softtone-peertje dat de wereld van een grijsoranje, nevelig licht voorziet. Minder zichtbaar, maar minstens zo ernstig is de vervuiling van het oppervlaktewater of zelfs een algeheel ontbreken van water. Dat laatste openbaart zich elk jaar weer met het droogvallen van de Gele Rivier, die stroomopwaarts in haar geheel wordt opgeslokt

door de industrie en door irrigatie van het droge lössplateau. De CO₂-uitstoot wordt overigens mede veroorzaakt door het omvangrijke gebruik van kolen als grondstof.

Tevens zijn kolen nog altijd de belangrijkste energiebron, terwijl de kwaliteit ervan laag is en de productie notoir gevaarlijk. De energie-efficiëntie in China is vijfmaal geringer dan bijvoorbeeld in Nederland. De Heer erkent de problemen onmiddellijk, maar is tevens realistisch in de benadering ervan. We hebben het over een massieve economische groei en een bevolking die in groten getale voor het eerst kennismaat met de geneugten van een geïndustrialiseerde staat. Zolang wij niet de auto afstaan, kunnen we moeilijk van de Chinezen verwachten dat zij blijven fietsen omdat de auto zo milieuverontreinigend is. Er rest niet veel meer dan te hopen dat technologische ontwikkelingen het tij kunnen keren, ofwel: dat het energieverbruik efficiënter wordt en de productie veiliger en schoner.

'Taiwan'

Het derde probleem betreft de corruptie die op alle niveaus aan de sociale orde vreet. Het is wijdverspreid en verstoort de economie. Dit probleem is volgens De Heer minder gemakkelijk op te lossen omdat de oorzaak meer samenhangt met de aard zelf van het politieke bestel in de Volksrepubliek. Corruptie gaat over de verdeling van macht en over de controlemechanismen van de verschillende overheden. Wie controleert wie? Om de corruptie in machtsmiddelen en geld werkelijk te kunnen oplossen zal de macht over verschillende schijven moeten worden verdeeld. Er zijn geen voor de hand liggende oplossingen, anders dan dat via geleidelijke politieke ontwikkelingen het probleem uiteindelijk zal verminderen.

Het vierde, maar niet per se onbelangrijkste probleem van de vier, is de kwestie 'Taiwan'. Het gaat volgens de ambassadeur hier in belangrijke mate ook om een kwestie tussen de Verenigde Staten en de Volksrepubliek. Inzet is de vraag of Taiwan onder controle is te houden, en dat is

onvoorspelbaar. Ook dit is een uitermate politieke zaak, niet beïnvloedbaar door technologische of wetenschappelijke ontwikkelingen. We kunnen slechts hopen dat de partijen beseffen dat een vreedzame oplossing of de status-quo de beste optie is. Dat betekent dat allen zich terughoudend en verstandig dienen op te stellen

Taiwan is de grootste investeerder in China en het vasteland profiteert enorm van het technologisch kunnen van de Taiwanese. Beide partijen zouden deze balans niet in gevaar moeten willen brengen. De Europese Unie en individuele landen zullen steeds weer de betrokken partijen eraan moeten helpen herinneren dat een vreedzame oplossing of in ieder geval de huidige situatie de beste is – aldus het advies van de Nederlandse ambassadeur. Hij voegt er overigens aan toe, dat het buitenland daar ook direct baat bij heeft. Een eventueel gewapend conflict zou zich afspelen boven internationale wateren, en de engte tussen Fujian en Taiwan is geen onbelangrijke vaarroute!

Dat zijn geen simpele problemen. Waarom dan toch zo optimistisch?

‘Ik ben van nature een optimistisch mens. Maar dat wordt gevoed door mijn bewondering voor het technologisch vermogen van dit volk. Vroeger al, vanaf zo’n vijftienhonderd jaar voor Christus, was men hier in staat om bronzen vaten te gieten die technisch perfect waren. Er zijn eigenlijk geen premodellen bekend, geen voorstadium van proberen en imperfecte krakkemikkige vazen. Neen, het was in één keer goed. Als ze dat toen konden, hoeveel te meer dan ook nu! Dit is natuurlijk een beetje een gek voorbeeld, maar ik heb wel het idee dat een hang naar technologisch perfectionisme hier als het ware in de gele aarde is ingebakken, als een lokale genius. Dit is een beschaving met een grote veerkracht. Dat maakt mij optimistisch.

Ook zien we voor onze ogen dat er in

vijfentwintig jaar enorm veel gepresteerd is. Er is een bestuurlijke elite aan de macht, die op coherente wijze in staat is moeilijke beslissingen te nemen. Ook de wil en visie om het armoedevraagstuk verstandig aan te pakken is bij het centraal gezag sterk aanwezig.’

Over de corruptie bent u wel bezorgd, hoe zou dat toch te overwinnen zijn?

‘Een positief signaal zou zijn als de invloed van het typische systeem van guanxi (netwerken, relaties) zou verzwakken. In een maatschappij waarin de officiële, sociale relaties zijn geïnstitutionaliseerd hoeft de burger veel minder aanspraak te maken op zijn guanxi, wat in wezen toch een corrupt systeem is.

Om een voorbeeld te geven: wij houden nu dit interview voor een artikel in *China Nu*. Een jaargenoot van jou is hier in Peking als een van mijn medewerkers aanwezig, zij heeft het contact gelegd. Als jij mij nu vervelende uitspraken in de mond legt die ik niet gedaan heb, kan ik in Nederland naar de Raad voor de Journalistiek of zelfs naar de rechter om mijn recht te halen. Daar bestaat een officiële sociale infrastructuur. Maar in China zou ik afhankelijk zijn van het gegeven dat jij jouw jaargenoot niet snel zou verlinken. Daar moet ik dan maar op vertrouwen.

Wat ook nog een probleem is dat wij – gewend aan een land als Nederland – ons moeilijk kunnen voorstellen dat er een gebrek is aan een scheiding der machten. Wat bij ons zo vanzelfsprekend is, ontbreekt hier nagenoeg helemaal. Het kan dan wel eens moeilijk zijn om maatschappelijk spanningen op te vangen, te verwerken en te kanaliseren. Vermoedelijk zal men daar op den duur in China toch meer evenwicht in gaan brengen. Maar over het algemeen constateer ik echt een enorme vooruitgang in dit land. Na een diep dal zijn Deng Xiaoping en zijn opvolgers er toch maar in geslaagd China weer prominent op de wereldkaart te zetten. Dat verdient respect.’ 友